

Sygn. akt III AUa 1434/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Horbulewicz
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSO del. Maria Ołtarzewska (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2016 r. w Gdańsku

sprawy K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 lipca 2015 r., sygn. akt V U 419/15

1. oddala apelację;
2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz ubezpieczonego K. W. kwotę 120,00 (sto dwadzieścia złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Horbulewicz SSO del. Maria Ołtarzewska

Sygn. akt III AUa 1434/15

UZASADNIENIE

Ubezpieczony K. W. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 02.04.2015 roku, znak (...), odmawiającej prawa do emerytury. Ubezpieczony domagał się zmiany zaskarżonej decyzji organu rentowego, poprzez przyznanie prawa do emerytury ze względu na wykonywaną pracę w warunkach szczególnych.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł, że w toku swojej aktywności zawodowej wykonywał prace traktorzysty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów procesu według norm przepisanych podnosząc, że ubezpieczony na dzień 01 stycznia 1999 roku udowodnił wymagane 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych, w tym żadnych okresów pracy w warunkach szczególnych.

Organ rentowy nie uwzględnił zaświadczenia o pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w (...) w C. wobec faktu, że nie wskazywało ono szczegółowo działu i pozycji zarządzenia resortowego w oparciu, o które zostało wydane. Z uwagi na brak 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy odmówił K. W. prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 02 lipca 2015 roku Sąd Okręgowy w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie o sygn. akt V U 419/15, zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 02 kwietnia 2015 roku znak: ENMS/10/037023253 w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu K. W. prawo do emerytury, począwszy od dnia 25 marca 2015r. (pkt I); stwierdził odpowiedzialność organu rentowego (pkt II); zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego K. W. kwotę 60 zł tytułem kosztów procesu (pkt III),

Sąd I instancji oparł rozstrzygnięcie o poniższe ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne:

Ubezpieczony K. W., urodzony (...), złożył w dniu 25.03.2015 roku wniosek o emeryturę.

Wraz z wnioskiem, ubezpieczony przedłożył zaświadczenia i świadectwa pracy, którymi udokumentował niekwestionowany przez pozwany organ rentowy staż ubezpieczeniowy wynoszący, według stanu na dzień 01.01.1999r. łącznie 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych, w tym w ocenie organu rentowego żadnych lat pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony nie należał do OFE. Ubezpieczony przedstawił także zaświadczenie wydane w dniu 31 sierpnia 1995r., przez likwidatora (...) C. stwierdzające, iż w okresie od 27 kwietnia 1978r., do 31 marca 1994r., będąc zatrudnionym w (...) w C. na stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace traktorzysty.

Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury z uwagi na niewykazanie, co najmniej 15 letniego okresu pracy w warunkach szczególnych na dzień 01.01.1999r. Organ rentowy nie uwzględnił ubezpieczonemu do okresu pracy w warunkach szczególnych zatrudnienia - pracy traktorzysty wykonywanej w (...) w C. w wymiarze 16 lat, 1 miesiąca i 7 dni.

W ocenie Sądu I instancji odwołanie ubezpieczonego, zasługiwało na uwzględnienie.

Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie było ustalenie uprawnień ubezpieczonego do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440) oraz przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W myśl art. 184 ust. 2 emerytura przysługuje ubezpieczonym, którzy nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, to 25 lat w przypadku mężczyzny (art. 27 pkt 2). Wiek emerytalny wynika z § 4 ust. 1

pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., nr 8, poz. 43 ze zm.), do którego odsyła art. 32 ust. 4 powołanej ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Dla mężczyzny jest to 60 lat. Wymagany okres zatrudnienia w warunkach szczególnych przewidziany w przepisach dotychczasowych, o którym mowa w art. 184 ust. 1, to okres 15 lat, o czym stanowi § 4 ust. 3 powołanego rozporządzenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż bezsporne w niniejszej sprawie było, że ubezpieczony K. W. na dzień złożenia wniosku o przyznanie emerytury miał ukończone 60 lat – ukończył je w dniu 24.06.2013r., nie jest członkiem OFE. Posiada wymagany 25 letni staż pracy liczony na dzień wejścia w życie ustawy, tj. na dzień 01.01.1999 roku.

W ocenie Sądu I instancji oznacza to, iż jedyną przesłanką, jaką musiał ubezpieczony udowodnić w przedmiotowej sprawie była praca w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat według stanu na dzień 01.01.1999r.

Zgodnie § 22 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. nr 237 poz.1312) środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę jest świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek lub innego właściwego organu, wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności:

- 1) legitymacja ubezpieczeniowa;
- 2) legitymacja służbowa, legitymacja związku zawodowego, umowa o pracę, wpis w dowodzie osobistym oraz pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia.

Z kolei ust. 2 tego przepisu stanowi, że jeżeli ustawa przewiduje możliwość udowodnienia zeznaniami świadków okresu składkowego, od którego zależy prawo lub wysokość świadczenia, dowód ten dopuszcza się pod warunkiem złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w formie pisemnej lub ustnej do protokołu, że nie może przedłożyć odpowiedniego dokumentu potwierdzającego ten okres.

Jednak w spornych przypadkach, uwzględnienie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach następuje po ustaleniu rzeczywistego zakresu obowiązków oraz wykonywania bezpośrednio i stale, w pełnym wymiarze czasu pracy tego zatrudnienia.

Sąd Okręgowy zważył, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno – rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom.

Według art. 473 § 1 k.p.c. w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przed sądem przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i z przesłuchania stron.

Ten wyjątek od ogólnych zasad, wynikających z art. 247 k.p.c., sprawia, że każdy istotny fakt (np. taki, którego ustalenie jest niezbędne do przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury), może być dowodzony wszelkimi środkami dowodowymi, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 04 października 2007r. I UK 111/07).

W ocenie Sądu Okręgowego jest oczywiste, iż brzmienie zajmowanego stanowiska, jakie widnieje w dokumentach prowadzonych i wystawionych przez pracodawcę nie może mieć rozstrzygającego znaczenia w sprawie. Decyduje rodzaj wykonywanej pracy, co nadto wynika z powołanych wyżej przepisów prawa, w szczególności art. 32 ust. 2, który stanowi, iż dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w obniżonym wieku za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Rodzaje prac ustala się na podstawie powołanego już wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, który w załączniku A w Działach od I do XIV wymienia rodzaje prac, które są pracą w warunkach szczególnych.

Ponadto Sąd I instancji dodał, iż w myśl § 2 ust. 1 tegoż rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W załączniku A Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983r., nr 8, poz. 43) w dziale VIII pkt 3 wymienione są: prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsiennicowych.

Ubezpieczony przedłożył organowi rentowemu zaświadczenie wydane przez likwidatora (...) w C. w likwidacji z treści, którego wynikało, iż w okresie od 24.04.1978 do 31.03.1994 (to jest w sumie 15 lat, 11 miesięcy i 4 dni) wykonywał w tej spółdzielni prace traktorzysty stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Organ rentowy nie uznał tego dokumentu za potwierdzenie pracy w warunkach szczególnych, wobec faktu, iż pracodawca nie podał rodzaju pracy ściśle według wzoru i pozycji rozporządzenia RM z 07 lutego 1983r oraz nie podał w oparciu o przepisy resortowe wykazu, działu, pozycji oraz punktu dla określenia rodzaju wykonywanej pracy.

Sąd I instancji wielokrotnie już wskazywał, iż przepisy resortowe - zarządzenia poszczególnych ministrów – wydane na podstawie przywołanego rozporządzenia z 07 lutego 1983r nie stanowią źródła prawa. Zatem uzależnienie uznania okresów pracy w warunkach szczególnych od wskazania przez pracodawcę przepisów resortowych nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Nadto z wpisu w legitymacji ubezpieczeniowej wynika praca traktorzysty i kierowcy ciągnikowego K. W., wpis w świadectwie pracy wydanym w dniu 16 XII 1996r również podaje, że ubezpieczony zatrudniony był w spornym okresie, jako traktorzysta w pełnym wymiarze czasu pracy.

W świetle tych okoliczności stanowisko organu rentowego Sąd I instancji uznał za nieuzasadnione i przesadnie formalistyczne.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy uznał, iż ubezpieczony spełnił wszystkie warunki do przyznania mu wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Tekst jednolity z 2013r., poz. 1440 ze zm.) oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), albowiem w toku niniejszego postępowania wykazał, iż na dzień 01.01.1999r. posiada, co najmniej 15 letni okres pracy w warunkach szczególnych.

Na marginesie Sąd I instancji zaznaczył, że wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych "instytucją" wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia. Zawarcie przez ustawodawcę w zamkniętym katalogu wykazu pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze wyłącza możliwość jego rozszerzania w procesie stosowania prawa. Możliwość odstępstwa od zasady powszechnej - zwłaszcza ze względu na przesłankę szczególnego charakteru zatrudnienia - pozostaje atrybutem władzy ustawodawczej, a nie sądowniczej. Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22.02.2007r. w sprawie I UK 258/06 opublikowanym w M.P.Pr. 2007/6/316.

Z przyczyn natury faktycznej i prawnej omówionych powyżej Sąd I instancji, uznając odwołanie ubezpieczonego za uzasadnione, w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł, jak w pkt I sentencji wyroku.

Na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, Sąd Okręgowy stwierdził odpowiedzialność organu rentowego, o czym orzekł jak w punkcie II wyroku, gdyż wykazanie 15-letniego okresu pracy w warunkach

szczególnych przez K. W. wymienionymi wyżej dokumentami nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego przed Sądem I instancji. Okoliczności niezbędne dla wydania pozytywnej dla ubezpieczonego decyzji wyjaśnione, bowiem zostały w toku postępowania przed organem rentowym.

O kosztach procesu orzeczono, jak w punkcie III sentencji, mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, na mocy art. 98, 99 k.p.c. i § 11.2 rozrządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wywiódł organ rentowy zaskarżając orzeczenie Sądu Okręgowego w całości. Skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 02 kwietnia 2015r.; ewentualnie o uchylenie tego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Słupsku do ponownego rozpoznania. Ponadto organ rentowy wnosił o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Organ rentowy zarzucał Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2015r., poz. 748) w zw. z § 1 ust. 1, § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz załącznika do tego rozporządzenia - Wykaz A, dział VIII (transport), poz. 3.

W ocenie skarżącego z zapadłym w sprawie rozstrzygnięciem nie można się zgodzić, albowiem nie jest ono zgodne z powołanymi w zarzutach apelacyjnych przepisami prawa materialnego.

ZUS wywodził, iż zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015r., poz. 748 z późn. zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet oraz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiet. Z kolei w myśl § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Pracą w warunkach szczególnych jest przy tym praca świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach wskazanych w załączniku A do rozporządzenia z 07 lutego 1983r. (§ 1 i § 2 rozporządzenia). W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych podkreśla się, że normatywne rodzaje prac w szczególnych warunkach wyróżnia kryterium merytoryczne i formalne; pierwsze dotyczy wykonywania stale i w pełnym wymiarze takiej pracy, warunkiem drugiego jest wymienienie jej w rozporządzeniu z 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Praca, która nie spełnia łącznie obu kryteriów nie uprawnia do emerytury w niższym wieku emerytalnym określonym w tym rozporządzeniu. Nawet, jeżeli pracodawca uznał pracę na danym stanowisku za pracę w szczególnych warunkach, taki pracownik może nie otrzymać wcześniejszej emerytury. ZUS odmówi jej, bowiem, gdy nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2010r., I UK 3/10, Monitor Prawa Pracy 2010/8/394). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma, zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle art.

32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są, bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu. Wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy stwierdzał, że wynikające z wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji, jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok z dnia 01 czerwca 2010r., II UK 21/10, w którym zajęto stanowisko, że "wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono, bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. W ocenie apelującego nie można, zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym"). Również w wyroku z dnia 3 czerwca 2008r., I UK 381/07 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przyporządkowanie określonej pracy do określonej w wykazie branży przemysłowej ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji, jako pracy w warunkach szczególnych, gdy uciążliwość i szkodliwość pracy dla zdrowia wynika właśnie z jej branżowej specyfiki (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z 08 maja 2012r., II UK 25/12, Legalis; wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2012r., II UK 166/11, Legalis; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 marca 2012r., I UK 406/11, Legalis). Zatem za ugruntowane należy uznać stanowisko Sądu Najwyższego, że przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji, jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. również wyrok SN z 03.12.2014 r. III UK 64/14 LEX nr 1646394r.,).

W wywiezionym środku odwoławczym Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazywał, iż wykładnia językowa regulacji zawartej w Wykazie A dział VIII poz. 3, przy uwzględnieniu przyjętej przez rozporządzenie kwalifikacji branżowo - stanowiskowej oraz przy uwzględnieniu systematyki przepisów, nie pozwala jednakże na kwalifikowanie pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wykonujących swą pracę w rolnictwie, jako pracy w szczególnych warunkach. Wskazane stanowiska wymienione zostały w dziale VIII wykazu „w transporcie i łączności”, a nie w dziale X „w rolnictwie i przemyśle rolno - spożywcym”, ani w dziale XIV „prace różne”. Wobec powyższego nie ma przesłanek, aby przyjmować, że wykonywanie prac na wskazanych stanowiskach niezależnie od branży, w której praca jest wykonywana skutkuje szkodliwością pozwalającą na zaliczenie tego okresu, jako uprawniającego o nabycia emerytury w obniżonym wieku. Umieszczenie wskazanych stanowisk w dziale VIII w transporcie i łączności, mimo ujęcia pracy traktorzysty, kombajnisty lub pojazdu gąsienicowego odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tejże pracy nie z faktem prowadzenia tychże pojazdów, lecz z faktem prowadzenia tych pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności oraz obciążeń psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążeń, których nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. Taki kierunek wykładni zaprezentował też Sąd Najwyższy w wyroku z 03 grudnia 2013r. I UK 172/13 odmawiając zakwalifikowania, jako wykonywanej w szczególnych warunkach, pracy kierowcy ciągników w trakcie prac polowych. Sąd ten stwierdził, że o ile można się zgodzić, że prace transportowe wykonywane przez ubezpieczonego, jako kierowcę ciągnika można zaliczyć do prac w transporcie, tj. do prac objętych działem VIII poz. 3 wykazu A, mimo że pracował on w spółdzielni rolniczej a nie w przedsiębiorstwie transportowym, to nie ma żadnych podstaw do potraktowania prac polowych, jako prac w transporcie. Pogląd powyższy jest aprobowany również w orzecznictwie sądów apelacyjnych (por. wyrok S.A. w Łodzi z 12 maja 2015r. III AUa 922/14).

W odpowiedzi na wywiezioną przez organ rentowy apelację ubezpieczony K. W. wniósł o jej oddalenie, lub o przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi Okręgowemu w Słupsku oraz o zasądzenie kosztów sądowych postępowania apelacyjnego na rzecz Ubezpieczonego, w tym kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym wg norm przepisanych prawem.

Ubezpieczony wskazał, iż z materiału dowodowego zgromadzonego przez Sąd I instancji w sprawie wynikało, że ubezpieczony legitymuje się łącznie 25-letnim 11-miesięcznym i 26-dniowym stażem pracy, zaliczanym do okresów składkowych oraz legitymuje się 15-letnim 11-miesięcznym i 4-dniowym stażem pracy na stanowisku traktorzysty w Spółdzielni Kółek Rolniczych, w pełnym wymiarze godzin i w dniu 24.06.2013r. ukończył 60 rok życia.

ZUS odmówił przyznania K. W. wcześniejszej emerytury tylko, dlatego, że (...) C., w którym pracował nie wystawił prawidłowego świadectwa pracy w szczególnych warunkach, potwierdzając jedynie w zaświadczeniu z dnia 31.08.1995r., że ubezpieczony wykonywał pracę w pełnym wymiarze godzin w okresie od 27.04.1978r. do 31.03.1994r. w szczególnych warunkach. Z wydanego zaświadczenia wynika, jak również z dokumentacji ZUS potwierdzającej okresy zatrudnienia ubezpieczonego, że legitymuje się on wymaganym stażem pracy oraz wymaganym stażem pracy w szczególnych warunkach do przyznania emerytury, po ukończeniu przez niego 60-roku życia.

Ubezpieczony pracował, jako traktorzysta w Spółdzielni Kółek Rolniczych, przez cały czas wykonując usługi transportowe na drogach publicznych, a również na drogach gminnych, wewnętrznych, polnych, wykonując różnego rodzaju prace, transportując płody rolne z pól uprawianych przez rolników, dowożąc na te pola nawozy, materiał siewny, odbierając płody rolne z kombajnu i innych maszyn rolniczych. Wykonywał usługi rolnicze na rzecz rolników i nie tylko, nie pracując w przedsiębiorstwie transportowym. Ubezpieczony był po prostu kierowcą ciągnika. Ciągnik jest pojazdem nieresorowanym, o specyficznej technologii i obciążen z tego tytułu. Jest to pojazd, którym wykonywane są prace w ruchu publicznym, do którego ma zastosowanie kodeks drogowy. Z pewnością w pracy wykonywanej w (...) nie dominowały prace polowe i pomimo tego, że w branży w Wykazie A Rozp. RM z dnia 07.02.1983r. nie zostało stanowisko traktorzysty wymienione w rolnictwie, jako praca w szczególnych warunkach, lecz zostało wymienione w Dziale VIII tego wykazu w transporcie i łączności, to praca na ciągniku nieresorowanym i szkodliwość i uciążliwość pracy na tym pojeździe jest wyższa niż praca samochodów ciężarowych, autobusów, czy pojazdów specjalistycznych i pomimo tego, że jak to wynika z Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 03.12.2013r. sygn. akt I UK 172/13, że nie ma podstaw traktowania prac potowych, jako prac w transporcie, to pracę, którą wykonywał Ubezpieczony, jako traktorzysta Spółdzielni Kółek Rolniczych należy kwalifikować, jako pracę w warunkach szczególnych, ponieważ uciążliwość tych prac i praca na ciągniku nieresorowanym jest pracą w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze, z uwagi na charakter tej pracy, okres jej wykonywania, spełniający przesłanki z art. 32 Ustawy o FUS, takie jak: posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia przez mężczyznę 25 lat oraz legitymowanie się 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Ubezpieczony wskazywał, iż do tej pory pracownicy (...) wykonujący również pracę traktorzysty po osiągnięciu wieku 60 lat i spełnieniu tych warunków, otrzymywali wcześniejszą emeryturę, pomimo tego, że praca traktorzysty nie była wymieniona w branży w Wykazie do rozp. RM z dnia 07.02.1983r. do pracy w rolnictwie.

Pracę, którą wykonywał ubezpieczony to praca związana z czynnikiem dużego ryzyka w szczególnych warunkach środowiska pracy, przy silnym zapyleniu, narażająca na utratę zdrowia i nie tylko przy wykonywaniu prac polowych. Ubezpieczony prowadził kartę drogową, w której były zapisywane godziny wykonywania poszczególnych prac, poruszał się też tym ciągnikiem po drogach publicznych, a 15 lat pracy w warunkach szczególnych przypadają na lata 1978-1994. Później wykonywał również prace traktorzysty, ale także inne prace, takie jak: praca pracownika fizycznego w budownictwie. Spełniał on w 2013r. warunki do przyznania emerytury pomostowej na podstawie Ustawy z dnia 19.12.2008r. „o emeryturach pomostowych” (Dz. U. nr 237 poz. 1656 z późn. zm.), a mianowicie warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i pkt 7 oraz art. 5-12 Ustawy pomostowej.

Mając na uwadze powyższe, pomimo tego, że w Wykazie A w Dziale X odnoszącym się do rolnictwa i przemysłu spożywczego nie jest wykazana praca traktorzysty, jako praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a jest wykazana w Dziale VIII pkt 3 tj. w transporcie i łączności – nie może przesądzać o braku podstaw do zaliczenia pracy wykonywanej przez Ubezpieczonego w warunkach uprawniających do uzyskania emerytury w obniżonym wieku, po ukończeniu 60-roku życia, tym bardziej, że wszystkie przesłanki do przyznania emerytury zostały spełnione.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy słusznie zostało zakwestionowane przez organ rentowy, iż ubezpieczony K. W. w okresie: od 27 kwietnia 1978r., do 31 marca 1994r., wykonywał pracę w szczególnych warunkach, pracując na stanowisku „traktorzysty”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nie popełnił jakichkolwiek uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, w całości je zaakceptował i uznał za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 05 listopada 1998r., sygn. akt I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999r., z. 24, poz. 776; z dnia 22 lutego 2010r. I UK 233/09, Lex nr 585720).

Podzielając, zatem stanowisko Sądu I instancji, wyrażone w uzasadnieniu skarżonego wyroku, Sąd Apelacyjny wskazuje, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w pełni dawał podstawę do przyjęcia, że wnioskodawca K. W. wykonywał pracę w szczególnych warunkach przez okres, co najmniej 15 lat.

Powyższej konstatacji nie wzruszała argumentacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w toku postępowania rentowego oraz przed Sądem I instancji. Organ rentowy wskazywał, iż podstawą wydania odmownej decyzji przez ZUS była okoliczność, iż świadectwo pracy K. W. nie spełniało wymogów formalnych – ZUS stwierdził, że pracodawca ubezpieczonego miał obowiązek określić rodzaj pracy pracownika ściśle według wzoru i pozycji ww. rozporządzenia, podać stanowisko pracy zgodnie z wykazem, działem, pozycją oraz punktem zarządzenia resortowego. Natomiast stanowisko „traktorzysty” nie znajduje się w wykazie A, Dziale X rozporządzenia RM z dnia 07 lutego 1983r., w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Apelacyjny przyjął, iż kluczowym warunkiem uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach jest przede wszystkim aspekt szkodliwości dla zdrowia pracownika, a nie nazwa stanowiska. (...) zgodnie z wykładnią językową jest to: pojazd mechaniczny o dużej sile pociągowej, przystosowany do ciągnięcia lub pchania pojazdów i urządzeń niemających własnego napędu (Słownik Języka Polskiego PWN); „ciągnik” to: pojazd z silnikiem o dużej mocy, przystosowany do ciągnięcia lub pchania pojazdów i urządzeń bez własnego napędu (Słownik Języka Polskiego PWN). Nie ulega także wątpliwości, iż powszechnie stosuje się termin „traktor” dla określenia „ciągnika rolniczego”. Zatem praca kierowcy ciągnika może zostać uznana za pracę tożsamą z pracą traktorzysty, jako de facto praca kierowcy określonego rodzaju pojazdu.

Należy także podkreślić, iż dopiero na etapie wywiezionej apelacji organ rentowy zakwestionował charakter wykonywanej przez ubezpieczonego K. W. pracy,

Przechodząc do analizy prawnej orzeczenia Sądu I instancji, w ocenie Sądu odwoławczego wyrok Sądu I instancji nie naruszył przepisów prawa materialnego. W rozpoznawanej sprawie skarżący zarzucił niewłaściwe zastosowanie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej poprzez błędne zakwalifikowanie prac wykonywanych przez wnioskodawcę w spornym okresie tj. od 27 kwietnia 1978r., do 31 marca 1994r., jako pracy wymienionej w wykazie A, dział VIII prace: „W transporcie i łączności”, poz. 3: „Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych” - załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela w całej rozciągłości i przyjmuje za własne stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyrokach z dnia 23 stycznia 2015r., sygn. akt III AUa 940/14, (niepubl.) oraz z dnia 15 kwietnia 2015r., sygn. akt III AUa 1972/14 (niepubl.), iż obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych (szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawność psychofizyczną), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty

sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Prawo do emerytury w wieku niższym wynika, więc ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, że wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w akcie prawnym. Jednocześnie jednak, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i podziela, iż „co do zasady przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji, jako pracy w szczególnych warunkach, ale nie zawsze wynika ono z funkcjonowania zakładu pracy w określonym resorcie. Może się bowiem zdarzyć, że zakład pracy podległy określonemu ministrowi wykonuje także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, leżącemu w sferze zainteresowania innego ministra” – por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2014r. sygn. I UK 337/13 (Lex nr 1458817). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż „nietrafne jest stanowisko, zgodnie z którym przy ocenie charakteru stanowiska pracy w ramach zakładu pracy kwalifikującego się do określonej gałęzi przemysłu, należy ściśle posługiwać się stanowiskami wymienionymi w konkretnych działach załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r.”. Posiłkując się analogicznym przykładem, należy podkreślić, iż Sąd Najwyższy stwierdził, że praca kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony świadczona w ramach przedsiębiorstwa hutniczego nie różni się pod względem jej uciążliwości i szkodliwości dla zdrowia od pracy tego samego kierowcy zatrudnionego w przedsiębiorstwie o profilu strictly transportowym. Brak jest, zatem uzasadnionych podstaw, by odmawiać uznania jej za pracę w warunkach szczególnych, z powołaniem się tylko i wyłącznie na stanowiskowo-branżowy charakter wyodrębnienia prac w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. Tego rodzaju wykładnia przepisów § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może zyskać aprobaty, jako sprzeczna z celem przepisów dotyczących uprawnienia do obniżenia wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych, którym niewątpliwie jest przyznanie określonych przywilejów pracownikom, którzy przez określony w ustawie czas pracowali na stanowiskach szczególnie uciążliwych dla zdrowia.

Podobne stanowisko przedstawił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 marca 2014r., sygn. II UK 368/13 (niepubl.) wskazując, iż odesłanie w art. 32 ust. 4 rozporządzenia oznacza, że znaczenie prawne ma tylko regulacja dotycząca rodzajów prac i stanowisk oraz warunków zatrudnionych w szczególnych warunkach lub charakterze, a zatem nie działy branżowe gospodarki, jeśli założyć, że tego dotyczy egzemplifikacja. Innymi słowy, określone stanowisko orzecznictwa o znaczeniu wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego w wykazach dla kwalifikacji pracy w szczególnych warunkach ma swoje racje, jednak nie można jednocześnie pomijać, iż to rzeczywista praca w szczególnych warunkach uzasadnia prawo do wcześniejszej emerytury.

Charakter pracy kierowcy ciągnika wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego w pewnych okresach wyłącznie transport, w innych zaś przemiennie transport i prace polowe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie różni się – polega, bowiem na kierowaniu określonym pojazdem mechanicznym. Co więcej praca polowa może być bardziej uciążliwa, gdyż może być wykonywana w znacznie cięższych warunkach niż praca kierowcy wykonującego transport (np. na pochyło umiejscowionych polach i łąkach, na błotnistych terenach, przy użyciu maszyn wytwarzających duży hałas). Przy tej konstatacji, mając na względzie przedstawione wyżej stanowisko orzecznictwa w przedmiocie znaczenia wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego dla oceny charakteru pracy, jako pracy w warunkach szczególnych, nie ma znaczenia, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku – „W transporcie”.

Z tego też względu Sąd odwoławczy nie podziela konkluzji wyrażonej przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 03 grudnia z 2013r., sygn. I UK 172/13 (Lex nr 1467146), w którym Sąd ten zaprezentował pogląd, iż wykonywanie przez kierowcę ciągnika prac innych niż transportowe – np. polowych wyklucza zaliczenie takiego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż nie są to prace wymienione w wykazie A dział VIII załącznika do rozporządzenia. Podkreślić przy tym należy, iż w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości,

iż praca kierowcy ciągnika, także wykonującego prace polowe, jest pracą w szczególnym charakterze wymienioną w wykazie A dział VIII poz. 3 załącznika do rozporządzenia (np. wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 2013r. III UK 144/12 Lex nr 1455745).

Sąd odwoławczy podziela także stanowisko wyrażone w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 05 lutego 2013r. III AUa 910/12 (LEX nr 1282799) i z dnia 05 marca 2013r. III AUa 1163/12, zgodnie z którymi przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o FUS wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie, jako środek transportu.

Dodatkowo wskazać należy, iż prawodawca w tej samej pozycji działu VIII obok prac kierowców ciągników wymienił prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Oczywistym jest zaś, że urządzenie, jakim jest kombajn jest maszyną rolniczą wykonującą prace polowe. Zestawienie tych trzech rodzajów prac (kierowca ciągnika, kombajnu i pojazdu gąsienicowego) łącznie pod poz. 3 działu VIII – w transporcie spowodowane było uznaniem tych prac za prace w warunkach szczególnych właśnie ze względu na samo kierowanie tymi pojazdami, a nie ze względu na wykonywanie takiej pracy wyłącznie „w transporcie” – rozumianym, jako „w ruchu publicznym”.

Nie ulega, zatem wątpliwości, iż wnioskodawca K. W. udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a co za tym idzie spełnił wszystkie, konieczne do przyznania wcześniejszej emerytury warunki określone w przepisie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 748) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.), w związku, z czym zasadnym było przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia.

Mając na uwadze całość powyższych rozważań Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego organu rentowego, jak w pkt 1 sentencji.

W pkt 2 sentencji Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz ubezpieczonego K. W. kwotę 120,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 490).

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Horbulewicz SSO del. Maria Ołtarzewska